

BOELAERT (*Edmond-Elou*), Lid van de Academie, Missionaris (Aaigem, 1.12.1899 - Ekeren, 22.8.1966).

Na degelijke humaniora aan het missieseminarie van de Missionarissen van het H. Hart te Assé, trad E. Boelaert in 1918 in het noviciaat van diezelfde Congregatie te Heverlee-Leuven. Hij leed er zijn geloften af op 2 oktober 1919, deed er zijn filosofische en theologische studies en werd er op 3 augustus 1924 priester gewijd.

Wijl hij een uitstekend begaafd student was en over een geweldige werkkraft en een taai doorzettingsvermogen beschikte, kon P. Boelaert reeds te Leuven vrije tijd over houden voor letterkundige activiteiten en historische opzoekingen in de geschiedenis der oceanische missies van zijn Congregatie, waaruit dan later artikels, brochuren en zelfs een roman (ook in het Frans en Duits vertaald) voortkwamen.

De eerste jaren van zijn priesterleven werden ingenomen door de missiepropaganda met tochten door het Vlaamse land, tentoonstellingen, lezingen, voordrachten, enz. waaruit ook artikelen volgden voor verschillende tijdschriften.

Naar het missiegebied van zijn Belgische confraters aan de Kongolese Evenaar vertrokken op 21 september 1930, werd hij belast met de definitieve inrichting van het toen nog zeer wankel Klein Seminarie van Bokuma. Daaraan gaf hij zich met volle geestdrift en toewijding. Maar ook hier liet zijn werkkraft en zijn scherp verstand en breed uitgebreide verbeelding hem veel mogelijkheid om naast zijn gewone taken tijd en belangstelling over te houden voor de studie van de gedachtenwereld en het leven der inlanders in al hun uitingen. Zijn weetgierigheid kende op het ganse gebied van al het menselijke geen grenzen. Het individu zowel als de maatschappij waren het voorwerp van zijn liefdevolle belangstelling, die soms zo hevig was dat hij zijn voorgangers verweet zo weinig te kennen van het leven der mensen aan wie zij het evangelie kwamen verkondigen. Als overtuigd voorstander van de volledige aanpassing, niet als taktiek doch principieel, kon hij zich geen echt kristendom voorstellen dat niet ten volle geïntegreerd was in mens en volk. Persoonlijk stond hij dan ook zo dicht bij de inlanders als het voor een Europeaan ook maar mogelijk is.

Hetgeen hij door mededelingen van confraters en vooral door eigen steeds verder doordringend onderzoek van de Mongo leerde, verstevigde in hem die principiële houding van de voorrang van mens en volk op staat, economie en kerk: in zijn optiek zijn die instellingen er voor de mens en niet omgekeerd. Evenals op veel andere punten was hij ook hier een voorloper.

P. Boelaert was een onverwoestbaar idealist. En zoals elke ware idealist was hij radikaal en extremist. Zijn idealisme had zeker wel een grond in zijn temperamentvol en artistiek karakter, doch het was tevens filosofisch rationeel diep doordacht. Zijn argumenten waren steeds sterk logisch gebouwd, zodat hij in discussies een geducht tegenstander was, waar weinigen tegen opgewassen waren. Daarbij had hij een nauwgezet geweten. Onkreukbaar volgde hij het licht van zijn verstand, hetgeen me vaak deed denken aan Newman. Die houding was nog versterkt door zijn overtuiging dat in de menselijke samenleving de rede uiteindelijk zegeviert.

Dat alles had voor gevolg dat zijn opvattingen vaak revolutionair schenen en onvermijde-

lijk leidden tot botsingen met oververden in kerk en staat; hetgeen in de koloniale Kongo des te vlugger geschiedde wijl alles er diktatoriaal of minstens paternalistisch georiënteerd was. Toch wist P. Boelaert dat hij rekening moest houden met het genootschap waar hij lid van was en dat hij in dienst stond van de wereldkerk. Tevens was hij bescheiden en verdraagzaam genoeg om zijn persoonlijke overtuigingen voor zich te houden waar het nodig was, zonder ze daarom in iets prijs te geven; want ze waren gerijpt in jarenlange studie, overweging, lektuur, discussies, enz.

Op het gebied van de rechten van de mens en de gemeenschap en van de onderlinge verhouding tussen beide polen, was zijn overtuiging in overeenstemming met het kristelijk humanisme zoals dit uitgewerkt is door de beste moderne denkers, die hij grondig bestudeerd had en persoonlijk doorgedacht. Die overtuiging, gekoppeld aan zijn diep ingeworteld gevoel van rechtvaardigheid en zijn voorliefde voor de zwakkeren en verdrukten, bepaalde zijn houding op sociaal gebied en bracht er hem toe de zijde van de inlanders te kiezen tegen de vreemde grootmachten en hun plaatselijke vertegenwoordigers. Onvermijdelijk moest hij dus ook hier in botsing komen met de staat en de economische belangengroepen. Dit uitte zich vooral in zijn pleidooi voor de Pygmoiden Batswa, voor de denataliteit bedreigde Nkundo, voor de grondrechten der Kongolezen. Dit laatste vooral was een teer punt dat veel gevoelige snaren raakte en dat hem op een zwart blaadje deed staan bij het koloniaal bestuur en groot- en kleinfinantie; des te meer daar zijn pleidooien steeds stevig gesteund waren op hechte grondslagen en bewezen met de stevigste argumenten, zoals men kan zien in zijn *L'Etat congolais et les Terres indigènes* (m.i. een standaardwerk).

Zijn groot schrijverstalent, met zijn glasheldere en goed gebouwde stijl stelde hij in dienst van zijn wetenschappelijke en sociale activiteiten, die hij met de diepste overtuiging als een zware plicht van een priester-missionaris beschouwde. Op dit punt was hij een onkreukbaar ridder zonder vaar noch vrees, enkel getemperd door de verdraagzaamheid.

Van dit alles vindt men de overvloedige sporen in zijn rijke produktie aan studies, hoofdzakelijk in de vorm van artikels, zoals de lange rij van de bibliografie aangeeft.

Zelfs zijn louter wetenschappelijk werk was steeds in meerdere of mindere maat „geëngageerd”. Altijd had hij het doel de Mongo beter te leren kennen om ze beter te kunnen waarderen, beminnen en helpen op allerlei wijzen.

De verschillende categorieën van Blanken, die door de band zó ver van de inlanders verwijderd leefden dat ze er bedroevend weinig over wisten en er de onwaarschijnlijkste oordelen over vormden, meende P. Boelaert aldus tot een meer objectieve en dus beter begrijpende houding te brengen, die ten slotte zou leiden tot betere verstandhouding tussen de rassen en tot groter geluk van de inlanders, die reeds zo veel te lijden hebben gehad onder de eerste jaren der bezetting van het Evenaarsgebied en vooral in de beruchte periode van de rubber. Die houding heeft P. Boelaert heel zijn loopbaan trouw bewaard.

Tussen zijn wetenschappelijke vorsingen en zijn activiteiten als publicist moesten de gewone werkzaamheden nochtans de voornaamste plaats behouden; in de verschillende taken die de overheid hem opdroeg: directeur en professor aan het Klein Seminarie van Bokuma, reispatser in de omgeving van Coquilhat-

ville en vooral in het gebied van Flandria, waar hij de gelegenheid vond om zich te verdiepen in het onderzoek van de denataliteit en het contact met de Batswa; leiding van de katholieke en sociale aktie en van het apostolaat van de pers in het toenmalige vikariaat Coquilhatville. In deze laatste taak kon hij bijzonder werken aan de ontwikkeling van de pers voor inlanders (*Efomesako*, *Etsiko*, enz. later vervangen door *Lokole Lokiso* volledig onder inheemse leiding), die moest helpen in de vooruigang van de bevolking op alle gebied: vooral godsdienstig, zedelijk, sociaal en kultureel. Door allerlei pers-technische middelen te zijner beschikking trachtte hij de zelf-aktiviteit en verantwoordelijkheid der inlanders op te wekken. Hij zocht hun medewerking in het verzamelen van oude cultuurwaarden (het plan van een museum heeft hij moeten opgeven onder de oorlog), gesproken woordkunst, geschiedenis, enz. Tevens trachtte hij aldus hun eerbied voor eigen taal en cultuur aan te wakkeren en hun fierheid op te wekken. Daarin zag hij o.m. een middel om de ontvolking tegen te gaan, die hij hoofdzakelijk toeschreef aan een psychisch traumatisme veroorzaakt door de hevige schok van de koloniale toestanden met al wat dat insluit. Ook hier dus bleef hij zich zelf, door te ijveren voor „al wat den volke goed is.”

In diezelfde lijn heeft P. Boelaert het idee opgevat om een reeks studies uit te geven gewijd aan taal en cultuur van de Mongo; hetgeen dan later het tijdschrift *Aequatoria* geworden is — het eerste zuiver wetenschappelijk tijdschrift in Kongo — waaraan hij regelmatig meewerkte als redactielid en schrijver van artikels.

Ook is zijn naam verbonden aan het epos van Lianja, dat hij door zijn publikaties wijd en zijd heeft doen kennen, als eersteling van dit letterkundig genre in Kongo.

Konsultatie van de archieven van de gewesten en de provincie verschaftte hem talrijke kostbare gegevens, die hij kon vergelijken met wat de inlanders nog wisten te vertellen over vroegere gebeurtenissen. Het was zijn plan op die dubbele basis een geschiedenis van de Evenaar te schrijven. Enkele stukken kon hij ervan publiceren, vooral in *Aequatoria*; doch de tijd en vooral de gezondheid hebben hem ontbroken om het geheel af te maken. De massa materiaal die hij heeft achtergelaten is indrukwekkend. Doch veel van de inlandse tradities die niet werden opgetekend zullen wel voor goed verloren zijn.

Aan die studies bleef P. Boelaert nog verschillende jaren voortwerken nadat hij in september 1954 definitief naar België teruggekeerd was. Toen reeds had zijn gezondheid een flinke deuk gekregen, niettegenstaande de verloven in het vaderland in 1938-39 en in 1948-49. Tussen de verschillende taken die hem in België werden opgedragen kon hij nog tijd vinden voor die geschiedkundige studies. Ook op de andere takken van de koloniale wetenschappen bleef hij actief en tevens gaf hij aan jonge confraters les in missiewetenschappen.

Zijn wetenschappelijke arbeid werd erkend en beloond door zijn benoeming, op 6 oktober 1947, als lid van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen. Na zijn terugkeer uit Kongo was hij een trouw bijwoner van haar vergaderingen en medewerker aan haar Koloniale Biografie. Tevens was hij lid van de Ministeriële Commissie voor Afrikaanse Taalkunde van het begin, in 1950, tot haar ontbinding in 1960.

Ook de Belgische Regering heeft zijn diensten aan Kongo bewezen erkend door hem te benoemen tot ridder in de Orde van Leo-

pold II (16.1.1952) en in de Koninklijke Orde van de Leeuw (25.10.1954).

Reeds in Kongo leed P. Boelaert zware krisissen van asthma. Daarbij voegden zich de gewone gevolgen van het uitputtende evenaarsklimaat en de daaraan verbonden tropische ziekten. Zijn sterk gestel was erdoor ondermijnd, terwijl het ook reeds aangetast was door zijn rusteloze arbeid, zijn veelzijdige belangstelling, de moeilijkheden die onvermijdelijk voortvloeiden uit zijn radicale overtuigingen en zijn kordate houdingen op politiek en missioneel gebied.

Daarbij kwam zich dan later de verzwaking van het hart voegen, waaraan hij steeds vaker leed, doch die hem nooit belette zich volledig te geven, zonder ooit te klagen over zijn toestand; integendeel, steeds minimizeerde hij zijn ziekte. Door dat alles echter waren zijn krachten ten slotte zo aangetast dat de geneesheren hem begin 1962 de raad gaven zijn activiteit zoveel mogelijk te beperken. Hij ging dan zijn intrek nemen in de St.-Lukas-kliniek te Ekeren, waar hij zijn confrater Pater P. Jans, oud-hoofdaalmoezenier van de Kongolese Weermacht, bijstond en later opvolgde als aalmoezenier. Met zijn opgeruimd temperament en zijn aangename omgang kon hij daar veel troost en steun bezorgen aan zieken en personeel.

Steeds toonde hij zich voor iedereen vol levenslust en moed, alsof hij in de volle kracht van zijn jeugd was. Dat jeugdig enthousiasme heeft hem trouwens nooit verlaten en was zeker wel een der voornaamste eigenschappen die hem voor iedereen zo sympathiek maakten.

De herinnering aan P. Boelaert is levendig gebleven op de Kongolese Evenaar bij allen die hem gekend hebben en bijzonder bij de Mongo die nauwer met hem verbonden zijn geweest. Bij zijn overlijden heeft dan ook een hunner dichters rouwgedichten gemaakt op de overledene. Zij zijn verschenen in Franse vertaling (met kommentaar) in de *Annales de Notre Dame du Sacré-Cœur* (février 1967) en in de *Almanach de Notre Dame du Sacré-Cœur* 1968, Belgische uitgave van Dinant.

26 november 1970.,
G. Hulstaert, M.S.C.

Biografische nota in *de Mededelingen der Zittingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen* (Brussel, 1967, n° 1, bl. 167, waarin ook de bibliografie).